Ümmetin Emini
EBÛ UBEYDE B. CERRÂH
Radiyallahu Anhu

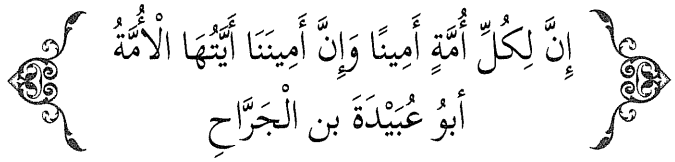

"Her ümmetin bir emini vardır. Bizim ümmetimizin emini de Ebû Ubeyde b. Cerrah'tır"

(Buhârî, *Fezâilü'l-Ashâbi'n-Nebî*, 21)

Sizlere son vasiyetim şudur: Ne olur namazlarınızı hakkı ile eda edin, oruçlarınızı tutun, zekâtlarınızı verin, hac ve umre yapın, birbirinize hakkı tavsiye edin, idarecilerinize hayırlı nasihatlerde bulunun, onlara dalkavukluk yaparak onları aldatmayın.

Ebû Ubeyde b. Cerrâh (ra)

(İbn Asâkir, *Tarihu Medineti Dımaşk*, VII, 167)

Adı	Âmir b. Abdullah
Anlamı	Emir sahibi ve yetkili
Künyesi	Ebû Ubeyde/*Ubeyde'nin babası*
Lakabı	Eminü'l-Ümme/*Ümmetin Emini*
Baba Adı	Abdullah b. Cerrah
Anne Adı	Ümeyme bint Ğanem
Kabilesi	Hârisoğulları/Mekke
Doğum Yeri	Mekke
Doğum Yılı	N. Öncesi, 27/Miladî, 583
İslam'a Girişi	Nübüvvetin ilk günleri
Sohbet Süresi	23 yıl
Rivayeti	14
Savaşları	Bedir, Uhud, Hendek vs.
Görevleri	Suriye bölgesi ordu komutanlığı
Vefat Yeri	Amta Köyü/Beysân/Suriye
Vefat Yılı	Hicrî, 18/ Miladî, 640
Vefat Yaşı	58

Ümmetin Emini
EBÛ UBEYDE B. CERRÂH
(Radiyallahu Anhu)

Allah'a hamd, Resûlü'ne salât ve selam, sahâbenin ayak izlerini takip etmeye çalışan tüm çağın şahitlerine de selam olsun.

Rabbimize yüzbinlerce kez hamdolsun ki bizi sahâbenin ayak izlerinin bulunduğu bir coğrafyada var etti, yüzbinlerce kez hamdolsun ki varlığından haberdar etti; iman üzere kıldı, iman davasının bir ferdi eyledi.

İman davası, Ümmet-i Muhammed ile başlayan bir dava değildi. Bu dava Hz. Âdem'in davası idi; bu dava onun oğlu Habil'in davası idi; bu dava 950 sene 'davam davam' diye inleyen Hz. Nuh'un davası idi; bu dava Hz. Musa'nın ve Hz. Harun'un davası idi; bu dava Hz. Dâvûd'un, Hz. Süleyman'ın davası idi; bu dava ateşlere atılan Hz. İbrahim'in davası idi; bu dava keskin bıçağın önüne naif boynunu uzatan Hz. İsmail'in davası idi. Bu dava Hz. Zekeriyya'nın, Hz. Yahya'nın, Hz. İsa'nın, Hz. Meryem'in davası idi. Dava onlarla başladığı için Hz. İsa'nın getirdiği mesajlara iman ettiği için doğranan Habib-i Neccar; bizim rehberimiz ve önderimizdir. Eğer biz davamızı Efendimiz'den (sas) başlatsaydık; Habîb en-Neccâr[1] gibi bir ilham kaynağından mahrum kalırdık. Ama böyle yapmadık, yapamadık; çünkü Kur'ân'ımız onları bize anlatarak işin ilk Âdem'den başladığını, son Âdem'e kadar da devam edeceğini beyan etti.

Bu iman davasının kuşkusuz en önemli simalarındandır sahâbe nesli... Efendimiz'in (sas) mübarek ellerinde yoğrulan bir nesil onlar...

[1] Bkz: Süleyman Ateş, " Habîb en-Neccâr", *DİA*, XIV, 373-374.

O, Bambaşka Biri

Biz şimdi, o kutlu neslin çok farklı bir ismini, çok farklı bir simasını, çok farklı bir şahsiyetini anlamaya çalışacağız.

O, ideal manada bir mü'minin hayatında *emniyet* ve *teslimiyet* nasıl gerçekleşir, bu iki önemli hususiyet nasıl hayata taşınır ve nasıl hayatta temsil edilir bunun en güzel örneğidir.

O, her biri bir dağ olan, yiğitliğin sembolleri olan sahâbe efendilerimiz içinde ilklerden, öncülerden, önden giden atlılardandır. Çok yol almasına rağmen bir çiçeği dahi ezmeyenlerden, geriye takip edilmesi için çok güzel bir örneklik bırakanlardan...

O, daha dünyada iken, sesine ve nefesine kurban olduğumuz Efendimiz (sas) tarafından Cennetle müjdelenenlerden, Allah (cc) ve Resûlü (sas) uğruna neyi varsa hepsini bir an düşünmeden feda edenlerden, verilen her görevi yerine en güzel şekliyle yerine getirenlerden...

O, sahâbenin birçokları gibi ilk gün nasıl başladı ise, hayatını öyle bitirenlerden; ilk günün heyecanını, şevkini, aşkını ve tabiî ki imanını son güne kadar devam ettirenlerden...

Hepsinden öte o, Allah Resûlü'nün: **"Her ümmetin bir emini vardır, bizim ümmetimizin emini de Ebû Ubeyde b. Cerrâh'dır"**[2] diye müjdelediği bahadırlardan, kahramanlardan...

Ayrıca o, bize yani Anadolu topraklarına imanın mesajını ilk önce ulaştıranlardandır. Bundan dolayı bu coğrafyanın insanları olarak sahâbîyi çok ama çok sevmeliyiz, ama Ebû Ubeyde b. Cerrâh'ı, biraz daha çok sevmeliyiz. Çünkü ona bu topraklar çok şey borçludur. Düşünebiliyor musunuz, buralara İslâm'ın mesajının ulaşma tarihi miladî 638/hicrî 17'dir; yani daha Efendimiz (sas) bu dünyadan ebedî âleme yolculuğunun üzerinden sadece 6 sene geçmiştir.[3] Ordusunun üçte biri sahâbe olan o büyük insan, bu toprakları imanla, ezanla, Kur'ân'la tanıştırmıştır. O güne kadar Roma'nın, Bizans'ın, Sasanîlerin zulümleri altında inleyen bu topraklar, İslâm'ın ada-

[2] Buhârî, *Fezâilü'l-Ashâbi'n-Nebî*, 21; Müslim, *Fezâilü's-Sahâbe*, 53.
[3] İbn Asâkir, *Tarihu Medineti Dımaşk*, XLVII, 264.

let dağıtan mesajları ile buluşmuştur. O güne kadar *Doğu'nun kraliçesi* diye isimlendirilen bu topraklar,[4] o günden sonra *İslâm'ın nazlı kızı, nazlı gelini* olmuştur. Dolayısı ile Hatay/Antakya, Anadolu'da İslâm ile ilk tanışan beldedir. Sahâbenin ayak bastığı ilk Anadolu toprağı olması dolayısıyla bu coğrafyada ezana ilk kavuşan beldelerdir.[5]

İlk olması, bu manada coğrafya anlamında sabikûndan olması, kesinlikle burada tevhid adına, iman adına kanını döken, kendini feda eden Habîb en-Neccâr'ın vesilesiyledir. Tarih bir kez daha göstermiştir ki Allah (cc) kendi yolunda akıtılan kanı, korkusundan ağlayan gözleri, gayretten dolayı dökülen terleri, asla ama asla zayi etmemektedir, unutmamaktadır ve unutturmamaktadır.

İşte biz şimdi 14 asır sonra Hatay'dayız; ev sahibimiz Ebû Ubeyde b. Cerrâh, biz ise onun misafirleriyiz; onu anlama, ondan ilham alma gayreti veriyoruz. Bundan daha güzel bir örnek olabilir mi? İnanıyor ve biliyoruz ki dünya döndükçe başta Hataylı kardeşlerimiz olmak üzere tüm Anadolu insanı Ebû Ubeyde b. Cerrâh diyecekler, demeliler ve onu her daim vefa ile anmalılar; daha da önemlisi onun gibi iman davasına sahip çıkmalılar. Allah (cc) bu konuda sizlere de bizlere de yardım etsin ve hepimizi ashâbın yolundan yürüyen bahtiyarlardan eylesin.

Emniyet/Eminlik ve Teslimiyet

Büyük sahâbî Ebû Ubeyde b. Cerrâh'ın şahsiyetinin anahtar kavramlarına baktığımızda önümüze iki temel kavram çıkar. Bunlar: *Emniyet/Eminlik* ve *teslimiyettir.* Tabi bu noktada şu hususu iyice anlamak gerekir: Bir sıfat için, bu falanca sahabînin şahsiyetinin anahtar kavramıdır, dediğimizde söz konusu özellik ve hususiyet, yalnız o sahabîde vardır; diğerlerinde yoktur anlamını taşımaz. Yani biz Hz. Ebû Bekir'in şahsiyetinde sıddıklığı/doğruluğu öne çıkarırken, başka bir sahabî sıddık değildir, demiş olmayız. Bu ancak şöyle anlaşılır: Sıddıklık, Hz. Ebû Bekir'in şahsiyetinde zirvelerdedir,

[4] Demir, Ataman, *Çağlar İçinde Antakya*, s. 9.

[5] Belâzürî, *Fütûhu'l-Büldân*, s. 135; İbn Esîr, *el-Kâmil*, II, 495; Halil Sahilli oğlu, *"Antakya"*, *DİA*, III, 230.

âbideleşmiştir. Sıddıkiyet bir beşerde ancak bu düzeyde en kâmil bir halde temsil edilir demektir. Yoksa nübüvvet potasının her yiğidi sâdıktır ve sıddıktır. Emniyet ve teslimiyetin Ebû Ubeyde b. Cerrâh'da âbideleşmesi ve onun şahsiyetinin ayrılmaz parçaları oluşu yani şahsiyetinin anahtarı oluşu da böyle anlaşılmalıdır. Dolayısı ile emniyet ve teslimiyet, Ebû Ubeyde'de bir başka tat ve lezzette yankı bulmuş, bir başka güzellikte tezahür etmiş ve âbideleşmiştir. Böyle her bir sahabî efendimizin bir alanda âbideleşmesi sanki Efendimiz'in (sas) de özel bir tercihidir.[6] Tabir caiz ise, nebevî eğitim müfredatının bir projesi gibidir. Allah Resûlü (sas) kurmuş olduğu nübüvvet potasında her bir sahâbîyi bir alanda âbideleştirerek, sonraki nesillere örnek olacak şahsiyetler olmasını sağlamıştır. Bu pencereden Ebû Ubeyde'nin hayatına baktığımız zaman, Allah Resûlü'nün (sas) hayatının en önemli parçası olan eminliği ve teslimiyeti zirve olacak düzeyde Ebû Ubeyde'nin hayatına düşürdüğünü görürüz.

Hatırlanacağı üzere, peygamberlerin ortak özellikleri/sıfatları sayılırken, beş temel sıfat sayılır:

1. *Sıdk ve doğruluk*
2. *Tebliğ*
3. *Fetanet*
4. *İsmet*
5. *Emanet ve emin olmak* [7]

İşte bu beş sıfattan biri olan *"emanet ve emniyet"* Allah Resûlü'nde (sas) nübüvvetten önce bile zirvelerde idi. O *Muhammedün Resûlullah* olmadan önce *Muhammedü'l-Emin*'di. Eminliğine /güvenirliliğine dost-düşman herkes hayrandı. Nübüvvetten sonra da bu sıfat daha da âlî/yüce noktalara taşındı. Allah Resûlü (sas), nübüvvetin potasında bir şahsiyeti emanette/emin-

[6] *"Ümmetimin fertleri arasında, ümmetime karşı en çok merhametli olan kimse Ebû Bekir'dir. Onlar içinde Allah'ın emri hususunda en çok titiz olanı Ömer'dir. Hayâ cihetiyle en şiddetli olanı Osman'dır. Davalarda, en isabetli hüküm vereni Ali b.Ebî Talib'dir. Helal ve haramı en iyi bileni Muâz b. Cebel'dir. Ferâizi en iyi bilen Zeyd b. Sâbit'tir. Bilmelisiniz ki: Her ümmetin bir emini vardır. Bu ümmetin emini de Ebû Ubeyde b. Cerrâh'dır."* İbn Mace, *Sünne*, 19.

[7] Muhammed Emin Yıldırım, *Ümmetin Emini Ebû Ubeyde b. Cerrâh*, s. 17.

likte zirveleştirmek istedi. İstedi ki tüm zamanlara ve mekânlara bu şahsiyet, emniyet insanı olarak bu sıfatın önemini ve gerekliliğini duyursun. Âdeta o potanın talebeleri sıraya girdi: "Efendimiz (sas) acaba kimi seçecek?" diye, beklemeye başladı. İşte o anda Âlemlere Rahmet olarak gönderilen Efendimiz (sas) birini işaret etti. O işaret edilen Ebû Ubeyde b. Cerrâh'tan başkası değildi. Allah Resûlü (sas) her işinde isabet ettiği gibi, bu işinde de isabet etmişti. Ebû Ubeyde'yi, âleme emniyet ve bunun bir gereği olan teslimiyet âbidesi olarak tanıtmasının üzerinden yıllar geçmesine, dünya onun avuçları arasına girmesine, o günün ifadesi ile tüm Şam toprakları olarak bilinen Suriye ve Ürdün'ün fatihi olmasına rağmen, emniyetinde/ eminliğinde zerre miktarı bir değişiklik olmadı o iman yolundaki hayatını nasıl başladıysa öyle de bitirerek Rabbine doğru yürüdü.

Öyleyse gelin beraberce Ebû Ubeyde b. Cerrâh'ın hayat defterinin sayfalarını çevirelim ve şahsiyetinin iki anahtar kavramı olan *emniyet/eminlik* ve *teslimiyetin* onda nasıl zirveleştiğini hep beraber görelim.

Hayat Defterinin Sayfalarını Aralarken

Yıl miladî 583... O yıllar, Âlemlerin Sultanı on üç yaşında delikanlılığa doğru yürüyor. Abdullah b. Cerrâh'ın evinde bir erkek çocuğu dünyaya geliyor. Baba Abdullah bu doğuma çok seviniyor, çünkü erkek çocuk demek, o günün cahiliyesinde büyük bir onur ve kazanç demekti. Gerçi bugün de öyledir; ama Allah'ın (cc) takdirine razı olan için kız ya da erkek olmasının ne önemi vardır ki... Baba Abdullah, doğan erkek çocuğuna Âmir ismini verir. Âmir daha sonra Ebû Ubeyde diye künyelenecek ve dedesi Cerrâh'a nispet edilerek Ebû Ubeyde b. Cerrâh diye anılacaktır.[8] Neden babası Abdullah'a değil de dedesi Cerrâh'a nispet edildiği konusunda net bir bilgiye ulaşamıyoruz. Ancak, babasının ileride göreceğimiz gibi Bedir'de müşrik olarak öldürülmesi ve dedesi Cerrâh'ın Mekke'de çok tanınan biri olmasından kaynaklanmış olabilir.

[8] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 977; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, III,125, 126; İbn Abilberr, *el-İstiâb*, II, 341-342.

Ebû Ubeyde'nin, Ubeyd ya da Ubeyde isimli bir çocuğuna rastlamıyoruz. Üç evlilik yapmış, bu evliliklerden Yezid ve Umeyr isimli iki erkek çocuğu, Safiye isimli bir kız çocuğu olduğunu görüyoruz.İki erkek çocuğunu Ebû Ubeyde'nin daha hayatta iken kaybettiğine,[9] kızı Safiye'nin ise büyüyüp, Hz. Ömer'in oğlu Abdullah ile evlendiğine şahit oluyoruz.[10] Âmir b. Abdullah'ın, Ebû Ubeyde diye künyelenmesinin iki sebebi olabilir: İlki; ya tarihçilerimizin gözünden kaçan Ubeyd isimli bir çocuğu olmuş ve ölmüştür. Bundan sonrada Âmir, Ebû Ubeyde diye anılmıştır. Ya da ikinci bir ihtimal; Ubeyd, Arapça'da küçük köle/kul anlamına gelir. Araplar, bazen çocuklarına latife kabilinden kölecik/kulcuk anlamında Ubeyd, Ubeyde derlerdi. Belki Âmir b. Abdullah da Yezid veya Umeyr'e, Ubeyd diye hitap etmiş ve bundan sonrada Ebû Ubeyde diye künyelenmesine sebep olmuştur. Her nasıl olmuşsa artık, Âmir ismi neredeyse unutulmuş ve hep Ebû Ubeyde künyesi ile anılmıştır. [11]

Ebû Ubeyde b. Cerrâh, Hârisoğulları kabilesine mensuptur.[12] Hâris, Fihr'in oğludur. Fihr ya da meşhur olmuş ismi ile Kureyş, Allah Resûlü'nün (sas) onuncu göbekten dedesidir.[13] Efendimiz'in (sas) soyu Fihr'den sonra Ğalip'ten devam edip gelirken, Ebû Ubeyde'nin soyu Ğalib'in kardeşi Hâris'ten gelir. Zaten o aileye, Hâris'ten dolayı Hârisoğulları denmiştir. Netice itibariyle Ebû Ubeyde ile Efendimiz (sas) arasında uzak da olsa böyle bir soy birlikteliği vardır.[14]

Ebû Ubeyde'nin annesi ise, aynı kabileye mensup, Ümeyme binti Ğanem b. Câbir b. Abüluzza b. Amre'dir. Yıllar sonra Ebû Ubeyde iman yolunun yolcusu olunca, baba Abdullah küfürde inat edecek, Bedir'e inkâr cephesinin saflarında katılacaktır. O gün baba ile oğul birbirlerine kılıç sallayacak ve Ebû Ubeyde iman yolunda babasını öldürmek zorunda ka-

[9] Zübeyrî, *Nesebû Kureyş*, s. 445.
[10] Muhammed Emin Yıldırım, *Ümmetin Emini Ebû Ubeyde b. Cerrâh*, s. 22.
[11] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 977; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, III, 125-126; İbn Abilberr, *el-İstiâb*, II, 341-342.
[12] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 977; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, III, 125-126; İbn Abilberr, *el-İstiâb*, II, 341-342.
[13] Bkz. Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü*, s. 38.
[14] Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü*, s. 24.

lacaktır.[15] Anne Ümeyme ise eşinin aksine iman halkasına dâhil olacak, ölene kadar da oğlu Ebû Ubeyde'nin yanında yer alacaktır. [16]

Ebû Ubeyde, miladî 583'te doğduğu için Allah Resûlü'nden (sas) on üç yaş, hidayetine vesile olan Hz. Ebû Bekir'den ise on bir yaş küçüktür. Ebû Ubeyde çok rahat bir çocukluk dönemi geçirmiştir. Maddi durumu iyi olan baba Abdullah, oğlunu en iyi şekilde yetiştirmek için elinden gelen gayreti göstermiştir. Daha çocukken, bir taraftan ticareti, bir taraftan biniciliği, ok atmayı ve kılıç kullanmayı öğretmiştir. Babası bunların yanı sıra birde oğlunun okuma-yazmayı öğrenmesini sağlamıştır.[17]

İşte Ebû Ubeyde b. Cerrâh, İslâm öncesinde böyle hususiyetleri olan bir insandı. Daha İslâm namına hiçbir şey ortada yokken o, Mekke'de tanınırdı. İyi bir tüccar, seviyeli bir delikanlı, devrini merak eden ve bazı şeylerin ızdırabını çeken bir insandı. Onun İslâm öncesi dönemini şu söz özetlemektedir: *"Kureyş'in iki dahisi vardı; bunlar Ebû Bekir ve Ebû Ubeyde b. Cerrâh'tı."*[18]

İman Yolunu Seçerken

Tarihler miladî 610'u gösterdiğinde Ebû Talib'in yetimi kırk yaşına, Ebû Ubeyde b. Cerrâh ise yirmi yedi yaşına varmıştı. miladî 610 yılının Ramazan ayında semânın emini Cibril, arzın emini Muhammed ile buluşmuş, ona vahyin ilk ayetlerini ulaştırmış ve O'nun seçilmiş bir elçi olduğunu hem O'na hem âleme duyurmuştu. Efendimiz (sas) aldığı ilk vahyi ve bu büyük görevi, önce hanımı Hatice'sine anlatmıştı. Hatice valideniz iman edip, kutlu halkanın ilk neferi olma şerefine ermiş, onu on yaşındaki yeğeni Ali takip etmiş, sonra da evin bir diğer sakini Zeyd b. Hârise o halkaya dâhil olmuştu. Şimdi varlık âlemi o ana kadar sadece ve sadece bu üç kişiden *La ilahe illallah* kelime-i tayyibesini duymuştu. Hz. Peygamber, bu yeni olaydan kadîm dostu Ebû Bekir'i haberdar etmişti. Hz. Ebû Bekir, en küçük bir tereddüte,

[15] İbn Hacer, *el-İsâbe,* II, 978; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* I, 154-155.
[16] İbn Hacer, *el-İsâbe,* II, 978.
[17] Muhammed Emin Yıldırım, *Ümmetin Emini Ebû Ubeyde b. Cerrâh,* s. 24.
[18] İbn Asâkir, *Târihu Medineti Dımaşk,* VIII, 734.

şüpheye, beklemeye mahal bırakmadan, iman etmiş ve hemen arkasından iman davasına adamlar kazandırtmaya başlamıştı. [19]

İşte o günlerden bir gündü. Daha nübüvvetin ilk günleriydi ve daha Peygamber'in (sas) etrafındaki nurdan halka bir elin parmaklarının sayısını geçmemişti. Hz. Ebû Bekir o günün sabahının erken saatlerinde işe başlamış, üç-beş insana varmış ve bu yeni mesajdan bahsetmişti. Hz. Ebû Bekir'in telkinleri muhataplarında olumlu yankı bulmuş ve bir anda bu insanlar Allah Resûlü (sas) ile görüşmek için Peygamber'in evine doğru yönelmişlerdi. O gün bereketli bir gündü, kim yoktu ki Peygamber'in evinin önünde: Ebû Ubeyde b. Cerrâh, Abdurrahman b. Avf, Osman b. Maz'ûn, Ubeyde b. Hâris ve Ebû Seleme b. Abdülesed... Bu beş yiğit huzur-u risalete girmek için sıra bekliyor, sabırsızlanıyorlardı. Kim önce girdi, kim önce halini Allah Resûlü'ne (sas) arz etti, hepsi beraber mi girdi, ayrı ayrı mı girdi bilmiyoruz; ama bildiğimiz bir tek şey var ki: O gün bu beş insan da sahabî olma şerefine nail oldu.[20] Bu beş insan da Efendimiz'in (sas) iman davetini kabul etti ve Allah Resûlü'nün (sas) arkasında olmaları gereken yerlerini aldılar.

Ebû Ubeyde b. Cerrâh için yepyeni bir hayat başlamıştı artık... 27 yaşında idi ve o yaşına kadar çok dolaşmıştı Mekke sokaklarında, çok gitmişti Kâbe'ye, birçok kez ziyaret etmişti Safa ve Merve'yi... Ama huzur-u risalette iman şerbetini Âlemlerin Sultanı'nın elinden içtikten sonra her şey bir anda değişmişti. Birkaç gün belli etmemeye çalıştı. Evinin içerisindeki putlardan tiksinmeye başlamıştı. Çok düşündü Hz. İbrahim gibi eline balta alıp, hepsini alaşağı etmeyi; ama daha erkendi, sırası gelince o da olacaktı. Beklemeliydi, Ebû Ubeyde de bekliyordu...

Ama anne Ümeyme bint Ğanem oğlunda bazı değişiklikler olduğunu fark etmişti. Ebû Ubeyde eski Ebû Ubeyde değildi. Evde sessizleşmiş, içine kapanmıştı. Çoğu zaman arkadaşlara gidiyorum deyip gözden kaybolur bir hale gelmişti. Anne daha fazla dayanamadı ve oğlu ile konuşmaya karar verdi. Ebû Ubeyde şefkatli annesini dinledi, sonra ona her şeyi anlatmaya karar verdi. Epey yaşı ilerlemiş bir kadın olan Ümeyme, oğlunu dinledikçe şaşırı-

[19] Muhammed Emin Yıldırım, *Ümmetin Emini Ebû Ubeyde b. Cerrâh*, s. 29-30.
[20] Muhammed Emin Yıldırım, *Ümmetin Emini Ebû Ubeyde b. Cerrâh*, s. 33-34.

yor, hayretler içerisinde kalıyordu. İlk kez duyduğu bu şeyler kendisine çok mâkul geliyor; ama yine de bazı endişelerinden dolayı oğluna herhangi bir şey diyemiyordu. Sözün sonunda anne Ümeyme oğluna dedi ki: "Ne olur yavrucuğum bu konuştuklarını baban Abdullah duymasın. Vallahi bu sözler babanın kulağına giderse ikimize de bu dünyayı dar eder. Çünkü baban putlarının kerih görülmesini asla müsamaha ile karşılamaz."[21] Ebû Ubeyde de çok iyi tanıyordu babasını... Onun inanç dünyasında putların yerini çok iyi biliyor ve asla babasının bir anda bu sözleri kabullenmeyeceğinin farkında idi. Ama ne yapılabilirdi ki olacakların önüne geçmek imkânsızdı. Bir gün mutlaka farkına varacak ve bir gün bu iş için baba-oğul karşı karşıya gelecekti.

İmtihanlar Başlıyor

Mekke'nin o zorlu günlerinin birinde baba Abdullah, oğlunun da bu yeni dini kabul ettiğini öğrendi, onun da diğerleri gibi Erkâm'ın evine gidip geldiğini fark etti. Çılgına dönmüştü, baba Abdullah... Ne yapacağını bilmiyordu; o sinir ile eve geldi ve Ebû Ubeyde'ye önce sözlü uyarılarda bulundu, tehditler savurdu öfkeyle... "Eğer bir daha Muhammed'e gidersen ben bilirim yapacağımı? Eğer bir daha gidersen seni evlatlıktan ret ederim. Eğer bir daha gidersen seni evimden atarım, malımdan mahrum ederim. Şöyle yaparım, böyle yaparım..."[22] Bu sözlerin ve tehditlerin hiçbiri Ebû Ubeyde'nin umurunda bile değildi. Çünkü bunlar, risalet davasına baş koymuş yiğitler için oldukça bilindik ve alışık oldukları tepkilerdi. O, akşam nasıl Erkâm'ın evine gideceğini hesap ediyor, babasının birçok sözünü duymuyordu bile... Derken işkenceler başladı, eve hapsedilmemeler, dövülmeler, aç bırakılmalar ve daha neler neler... Ama hiçbir şey Ebû Ubeyde'yi iman yolundan ayırmıyor, hiçbir şey onu durduramıyordu.

Nübüvvetin 6 yılı böyle geçmişti. 6. yıl olunca Allah Resûlü, ikinci kez Habeşistan'a hicret için Müslümanlara izin verdi. Bu sefer iki kafile daha kalabalıktı. 83 erkek ve 18 hanım toplam 101 Müslüman, Habeşistan'a gidecek-

[21] Muhammed Emin Yıldırım, *Ümmetin Emini Ebû Ubeyde b. Cerrâh*, s. 34.
[22] Muhammed Emin Yıldırım, *Ümmetin Emini Ebû Ubeyde b. Cerrâh*, s. 35.

lerdi. [23]Bu kafilenin içerisinde artık babasının zulümlerine dayanamayan Ebû Ubeyde b. Cerrâh da vardı. Ebû Ubeyde b. Cerrâh, iman adına deniz aşırı bir ülke olan Habeşistan'a gidecek ve orada yaklaşık yedi sene kalacaktı.[24] Bu dönem zarfında Allah Resûlü (sas) ve Mekke'de kalan Müslümanlar birçok olaya şahit olacaklardı. Habeşistan'da olan Müslümanlar ise, iman adına kilometrelerce uzakta, deniz aşırı bir belde olan Necaşi'nin ülkesinde sabredeceklerdi.

6-7 yıl buna sabreden bu muhacirler bir müddet sonra daha fazla dayanamayacak ve Mekke'ye dönmeye karar vereceklerdi. O, dönenler arasında Ebû Ubeyde b. Cerrâh da vardı. Ebû Ubeyde, Mekke'ye döndüğü zaman tarihler nübüvvetin on üçüncü yılını gösteriyordu.[25] Nübüvvetin on üçüncü yılında iman davası, artık Mekke'ye dar gelmeye başlayınca Allah Müslümanlara yeni bir mekân ve imkân sağladı. Artık Yesrib imana ev sahipliği yapacak ve böylelikle Medine olacaktı. Mekke'deki Müslümanların büyük bir kısmı Medine'ye hicret ettiler. Hz. Ömer, Hz. Hamza, Zübeyr b. Avvam, Abdurrahman b. Avf ve Ebû Ubeyde b. Cerrâh... Hepsi iman adına yıllarını verdikleri Mekke'yi terk ettiler.

Medeniyetin Kurulacağı Şehir Medine

Ebû Ubeyde b. Cerrâh, Medine'ye ya da o günkü adı ile Yesrib'e gidince ilk olarak ileri de Kubâ Mescid'i olacak olan Külsüm b. Hidm'in evine misafir oldu.[26] Orada bir müddet kalıp, Efendimiz'in (sas) yolunu gözledi. Efendimiz (sas), Kubâ'ya varıp orada takva üzerine kurulan ilk mescidin temellerini atıp, oradan Neccaroğulları'nın mahallesine gidince Ebû Ubeyde de o güzide topluluğun içerisinde yerini aldı.[27] Orada Mescid-i Nebevî'nin temelleri atıldı ve 5-6 ay sonra mescid bitti. Mescidin bittiği günler Efendimiz (sas) bir kardeşlik destanı olan muhacir-ensâr kardeşliğini tesis etti. Ümmetin emini olan ve şahsiyetinin anahtarları emniyet/eminlik ve tes-

[23] İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 434, 435.
[24] İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 477; İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 978.
[25] Muhammed Emin Yıldırım, *Ümmetin Emini Ebû Ubeyde b. Cerrâh*, s. 38, 39.
[26] İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 477.
[27] Muhammed Emin Yıldırım, *Ümmetin Emini Ebû Ubeyde b. Cerrâh*, s. 40.

limiyet olan Ebû Ubeyde b. Cerrâh'ı, şahsiyetinin anahtarı yine teslimiyet olan Efendimiz'in (sas) adaşı Muhammed b. Mesleme ile kardeş kılmıştı.[28] Muhammed b. Mesleme'nin nasıl bir teslimiyet kahramanı olduğunu anlamamız için Yahudi şair Ka'b b. Eşref'in öldürülme olayında nasıl bir rol üstelendiğine bakmamız yeterlidir.[29]

Allah Resûlü, Medine'deki İslâm toplumunu yavaş yavaş tesis ederken, bir taraftan da civar bölgelere küçük seriyeler göndermeye başlamıştı. İlk gönderdiği seriyye, *Seyfu'l-Bahr* seriyyesi idi. Bu seriyyede otuz Müslüman görev alacaktı. O otuz kişiden bir tanesi de Ebû Ubeyde b. Cerrâh'tı.[30] Hatta bazı kaynaklar bu seriyyenin komutanı olarak Ebû Ubeyde'yi gösterseler de Hz. Hamza'nın komutan olduğunu söyleyenler çoğunluktadır.[31]

Furkan Günü'nde Büyük Ayrışma

Tarihler Hicret'in 2. yılını gösterdiğinde Kur'ân'ın *Yevmü'l-Furkân* dediği,[32] Bedir Gazvesi'ne doğru Müslümanlar yürüyecekti. O gün iman ordusu 313 sahâbîden oluşuyordu. Bu 313 sahâbînin 74'ü muhacirlerden, gerisi ensârdandı.[33] İşte şimdi bu 74 kişi imtihanların en zorunu vermek üzereydiler. Baba-oğula, kardeş-kardeşe, akraba-akrabaya karşı kılıç çekecek, asabiyete dair bir iz taşımadığını âleme ispat edeceklerdi.

O gün o meydanda Hz. Ebû Bekir, öz oğlu Abdurrahman'a karşı savaşacaktı. Hz. Ömer, Bedir'in öncesi kabilesi olan Adiyyoğulları'nı uyararak şöyle demişti: *"Sizden biri eğer bir savaş olurda karşıma çıkarsa elimdeki kılıç ile onu paramparça ederim."* Akrabaları Ömer'in bunu yapacağını çok iyi

[28] İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 477; İbn Habib, *el-Muhabbar*, s. 75.

[29] Bkz. İbn Hişâm, *es-Sîre*, III, 58; İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 30-33; Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meğâzî*, I, 87.

[30] İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 245.

[31] Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meğâzî*, I, 9.

[32] *"Şunu iyi bilin ki ganimet olarak aldığınız her şeyin beşte biri Allah'a ve Resûlü'ne; dolayısıyla yakınlara, yetimlere, muhtaçlara ve yolda kalmışlara aittir. Eğer siz, Allah'a ve hakkın batıldan ayrıldığı o gün, (yevmü'l-furkân) kulumuza indirdiklerimize inanıyorsanız (bu paylaşıma uyarsınız): Zira Allah her şeyi yapmaya kadirdir."* Enfâl 8/41.

[33] el-Mes'ûdî, *et-Tenbih*, s. 237; İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 17.

bildikleri için korkularından savaşa girişmemişlerdi. [34]Ama Hz. Ömer de dayıları Mahzûmoğulları ile savaşacaktı. Hz. Osman Bedir'e, hanımı Rukiye'nin hastalığından dolayı gelememişti. Hz. Ali, kardeşi Akîl ile savaşacaktı. Hz. Hamza öz kardeşi Abbâs ile savaşacaktı. Mus'ab b. Umeyr abisi Ebû Aziz ile, Talha b. Ubeydullah, abisi Osman b. Ubeydullah ile ve Ebû Ubeyde ise öz babası Abdullah b. Cerrâh ile savaşacaktı.[35]

O gün savaş meydanında kırk iki yaşlarında Ebû Ubeyde b. Cerrâh, öz babasına karşı iman adına bu işi yapacaktı. Baba ile oğul karşı karşıya gelmişti o meydanda... İlk karşılaşmada Ebû Ubeyde, hızlı bir manevra ile babasının önünden sıyrılmıştı. Ama baba kararlıydı oğlunun karşısına çıkmaya. İkinci kez çıktı baba oğlunun karşısına... Ebû Ubeyde dedi ki: "Çekil önümden baba! Bu bir iman mücadelesidir. Bu mücadelede babaya oğula bakılmaz. Ben istemiyorum seni öldürmeyi; ama beni mecbur bırakma." Ebû Ubeyde yine sıyrıldı babasından. Ama babası ecelini o gün elinde taşıyordu. Üçüncü kez oğlunun karşısına çıkmış, hatta oğlunu biraz sıkıştırmıştı. Ebû Ubeyde babasını öldürmekten başka çare olmadığını görünce bir darbe ile babasını yere serdi. [36] Zordu böyle bir davranış; ama dava iman davasıydı, dava i'la-i kelimetullah davası idi ve bu yüce dava müntesiplerinden böyle yiğitçe tavırlar beklemekteydi. O gün iman davası uğruna her şeylerini feda eden, kan bağı olan en yakınlarına karşı kılıç çeken sadece Ebû Ubeyde değildi. Ama Ebû Ubeyde imtihanların en zoruna muhatap olmuş ve bu zorlu imtihanı yüzünün akı ile yerine getirmişti. Ebû Ubeyde'nin bu tavrı Rabb-i Rahim'i öyle memnun etmişti ki semanın kapıları açılmış ve Mücâdele Sûresi'nin 22. ayeti[37] bunun üzerine nâzil olmuştu. [38]

[34] Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meğâzî*, I, 45.

[35] Muhammed Emin Yıldırım, *Ümmetin Emini Ebû Ubeyde b. Cerrâh*, s. 63-64.

[36] Muhammed Emin Yıldırım, *Ümmetin Emini Ebû Ubeyde b. Cerrâh*, s. 66-67.

[37] *"Allah'a ve ahiret gününe inanan bir toplumun -babaları, oğulları, kardeşleri, yahut akrabaları da olsa- Allah'a ve Resûlü'ne düşman olanlarla dostluk ettiğini göremezsin. İşte onların kalbine Allah, iman yazmış ve katından bir ruh ile onları desteklemiştir. Onları içlerinden ırmaklar akan cennetlere sokacak, orada ebedî kalacaklardır. Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah'tan hoşnut olmuşlardır. İşte onlar, Allah'ın tarafında olanlardır. İyi bilin ki kurtuluşa erecekler de sadece Allah'ın tarafında olanlardır."* Mücadele 58/22.

[38] İbn Kesîr, *Tefsirü'l-Kur'âni'l-Azim*, IV, 66; Vâhidî, *Esbabü'n-Nüzûl*, s. 296.

Bedir galibiyetinden sonra iman ordusu büyük bir sevinç ile Medine'ye dönmüştü. İnkâr ile imanın ilk karşılaşmasında iman galip gelmiş, batılın ensesine hakkın güçlü tokadı indirilmişti. Artık Müslümanların Medine'de ve bölgede bambaşka bir ağırlıkları olmuştu.

Uhud'un Zorlu Yokuşları

Bedir'den bir yıl sonra tarihler hicrî 3. yılın Şevval ayını gösterdiğinde, Kureyş günlerdir Bedir'in intikam ateşi ile yanıp kavruluyordu. Bedir Gazvesi'ne sebep olan kervanın sermayeleri sahiplerine dağıtılmış, elde edilen kâr ise bir havuzda toplanmıştı. Özellikle yakınlarını Bedir'de kaybeden Mekke'nin sayılı aileleri bu havuzu var güçleri ile destekliyor ve büyük bir ordunun hazırlanması için ellerinden gelenleri yapıyorlardı.[39] Derken üç bin kişilik büyük ve güçlü bir ordu oluşturularak Medine'ye doğru yola çıkıldı. Taraflar Uhud dağının eteklerinde karşı karşıya geldiler. Önce Müslümanlar müşrik ordusunu darmadağın ettiler; o anda okçuların yerlerini terk etmesi ile savaşın kaderi değişti ve ondan sonra birçok hadise oldu.

Bu safhada Efendimiz'in (sas) rubai dişleri kırıldı, tuzak için kazılan bir çukura düştü ve her taraftan okların, kılıçların, mızrakların muhatabı oldu. Yanında sadece 20 insan vardı. Ama bu yirmi yiğit, Allah Resûlü'nü (sas) koruma adına tarihin görüp yazmadığı bir fedakârlık ortaya koydular. Canlarını Efendimiz'in (sas) mübarek canının selameti uğruna feda ettiler. Kimi kılıç salladı, kimi ok attı, kimi bedenini Efendimiz'e (sas) kalkan etti. O anlarda yiğitler birer birer yıkılıyorlardı Efendimiz'in (sas) önünde... Ensârın gençleri Uhud'un o can pazarında Allah Resûlü'nü koruma adına inanılmaz bir gayret ortaya koydular.

Müslümanlar Uhud dağının tepesine doğru çıktıklarında, Allah Resûlü (sas) yanaklarına batan miğfer halkalarından çok muzdarip olmuştu. Efendimiz'in (sas) zorlandığını gören Hz. Ebû Bekir: "Ya Resûlullah! Müsaade edersen o halkaları çıkarmayı deneyeyim. Belki çıkarabilir ve sizi bu ızdıraptan kurtarabilirim" dedi. Efendimiz (sas) Hz. Ebû Bekir'e olur dercesine

[39] Muhammed Emin Yıldırım, *Ümmetin Emini Ebû Ubeyde b. Cerrâh*, s. 75.

sessizce başını salladı. O kadar zor durumdaydı ki konuşacak takati kalmamıştı. Bunun üzerine Hz. Ebû Bekir, hazırlanmış, tam miğferin halkalarını çıkaracakken, arkadan biri koşa koşa geldi: *"Ey Ebû Bekir! Allah'ın hakkı için bu şerefi bana bırak, Allah rızası için Allah Resûlü'nün mübarek yüzündeki o halkaların çıkarılmasını bana bırak"* dedi. Samimiyetle bu işi yapmak için müsaade isteyen Ebû Ubeyde b. Cerrâh'tan başkası değildi. Ebû Ubeyde, öyle içten bir talep ile bunu söylemişti ki Hz. Ebû Bekir, hiçbir şey söyleyememiş, hemen o işi arkadaşı Ebû Ubeyde'ye bırakmak için geri çekilmişti. Bunun üzerine Ebû Ubeyde hemen harekete geçti, önce eğildi ve Allah Resûlü'nün (sas) iki yanağına batan miğferin halkalarına iyice baktı. Halkalar öyle bir yanaklara saplanmıştı ki onları çıkarmak çok da kolay olmayacaktı. Biraz düşündü Ebû Ubeyde ve elleriyle çıkarmanın Allah Resûlü'ne (sas) çok eziyet edeceğini tahmin etti. Dişleri ile kavrayıp bir çekişte çıkarmalıydı ki Efendimiz'e (sas) çok fazla acı çektirmesin. Ebû Ubeyde halkaları dişleri ile çıkarmaya karar verince Efendimiz'e: "Uzan Ya Resûlullah!" dedi. Efendimiz (sas) uzandı, Ebû Ubeyde Allah Resûlü'nün (sas) başı ucunda dizleri üzerine çömeldi. Önce sağ yanağındaki halkayı dişleri ile sıkıca kavradı: "Bismillah!" dedi ve hızlıca çekti. Halka çıkmıştı; ama Ebû Ubeyde'nin ön dişlerinden bir tanesi de o halka ile birlikte çıkmıştı. Tüm sahâbe heyecanla bu manzarayı seyrediyorlardı. Ebû Ubeyde çıkan halkayı bir tarafa bıraktı, yüzünde ve ağzında oluşan kanları sildi. Hz. Ebû Bekir, Ebû Ubeyde'nin bu halini görünce dayanamadı ve dedi ki: "Ey Ebû Ubeyde! İkinci halkayı da bana bırak!" Ebû Ubeyde yaşlı gözlerle Hz. Ebû Bekir'e baktı ve dedi ki: "Ey Ebû Bekir! Ne olur bu şereften beni mahrum etme, ne olur benim ile Allah Resûlü'nün (sas) arasına bu iş için girme." Hz. Ebû Bekir yine geri çekildi. Ebû Ubeyde bu sefer Efendimiz'in sol yanağındaki halkaya yöneldi, onu da dişleri ile sıkıca kavradı ve hızlı bir çekiş ile o halkayı da çıkardı. Bu sefer de ön dişlerinden başka bir tanesini kaybetmişti. Ebû Ubeyde'nin ağzından kanlar boşalıyordu. Kırılan iki dişinin yerleri kanıyordu. Ama bu, onun hiç de umurunda değildi. Onun umurunda olan tek bir şey vardı, o da Allah Resûlü'ne (sas) ızdırap veren o halkaların çıkarılması idi. Efendimiz (sas) yüzünden kanlar akarken uzandığı yerden kalktı, Ebû Ubeyde, yaşlı gözlerle Allah Resûlü'ne (sas) baktı ve dedi ki: "Ya Resûlullah! Rahatladın mı? Miğferin acısından kurtulabildin mi?" Efendimiz (sas) karşısında kendisinin se-

lameti uğruna iki dişini feda eden, ümmetinin emini Ebû Ubeyde'ye baktı ve şöyle dedi: **"Evet! Ebû Ubeyde! Rahatladım."** [40]

Ebû Ubeyde o günden sonra hep ön dişlerinden mahrum olarak yaşadı. Ön dişleri olmadığı içinde bazı harfleri tam olarak çıkaramıyordu. Araplar ön dişlerinden mahrum olup, bazı harfleri çıkaramayanlara *hetem* derlerdi. Bundan ötürü Hz. Ebû Bekir, Ebû Ubeyde hakkında: *"O, hetemlerin en güzelidir"* derdi.[41] Evet, eğer feda edilen şey Allah ve Resûlü yoluna feda edilmişse, onun eksikliği bir ayıp, kusur ve çirkinlik değil, bir güzelliktir. Çünkü feda edilen makam yüce ve değerli bir makamdır. Bunun için Abdurrahman b. Avf ayağını, Efendimiz (sas) yoluna feda edip aksak/topal, Talha b. Ubeydullah O'nun yoluna kolunu feda edip çolak ve Ebû Ubeyde de O'nun yoluna dişlerini feda edip hetem olmuştu. Ama O'nun yoluna feda edilenler sahiplerini daha da güzelleştirmiş, güzeller güzeli için feda edilenler, onlara daha da bir güzellik katmışlardı. Sahâbe diyor ki: *"Dişsizlik insanı çirkinleştirirdi, ama Ebû Ubeyde, Uhud'da kaybettiği dişlerinden sonra çok daha güzelleşmişti."* [42]

Hz. Peygamber (sas) Dünyasında Ebû Ubeyde

Uhud'dan sonra Ebû Ubeyde b. Cerrâh, Kaynukaoğulları Gazvesi'ne iştirak etmiş, ardından yüreklerin ağızlara geldiği Hendek Gazvesi'nde de olması gereken yerde yerini almıştır. O da Allah Resûlü (sas) ile beraber Selmân-ı Fârisî'nin görüşünün bir neticesi olarak hendekler kazan yüzlerce sahabîden biri olmuş, o da Ahzap ordularına karşı Efendimiz'in (sas) kendisine verdiği görevleri yerine getirmiş ve o savaş sonrasında Kurayzaoğulları Yahudileri'nin ihanet kalelerini bir bir deviren yiğitlerden biri de o olmuştur.[43]

Tarihler hicrî 6. yılı gösterdiğinde Allah Resûlü (sas) 1400 sahâbî ile birlikte Mekke'ye doğru umre maksadı ile yola çıkacaktı. Ebû Ubeyde de

[40] Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meğâzî*, I, 246, 247; Hâkim, *el-Müstedrek*, III, 27; İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 478.
[41] İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, III, 126.
[42] İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, III, 126.
[43] Muhammed Emin Yıldırım, *Ümmetin Emini Ebû Ubeyde b. Cerrâh*, s. 75.

bu 1400 sahabîden biri olacaktı. O da Hudeybiye kuyularının başında konaklayacak, Hz. Osman'ın Mekke'de başına bir iş geldiği haberine üzülecek, Semûre ağacının altında Rıdvan Beyatı'na katılarak, Allah'ın övgüsüne, Resûlü'nün ise müjdesine muhatap olacaktır. Daha sonra Mekke tarafının elçisi olan Süheyl b. Amr'ın Hudeybiye sulhu için gelişine şahit olacak ve bu sulhta Ebû Ubeyde'nin ismi de şahitlerden biri olarak yazılacaktı.[44]

Ebû Ubeyde b. Cerrâh'ın, Hudeybiye'de bir tavrı vardır ki o tavrı nasıl ümmetin emini olduğunun da bir işaretidir. Antlaşma imzalanacak üzere iken, Süheyl b. Amr'ın Müslüman olan oğlu Ebû Cendel'in gelip Efendimiz'e (sas) sığınma talebini söylemesi üzerine Süheyl'in antlaşma maddelerini hatırlatarak onu geri istemesi ve bu hadisenin öncesinde Süheyl'in bazı tavırları Müslümanları çok yaralamıştı. Efendimiz'in, Ebû Cendel'i babasına geri vermesi o yarayı daha da derinleştirmişti. Bu ortamda Hz. Ömer farklı bir ruh haline girmiş, antlaşmanın kabul edilmemesi yönünde görüşler beyan etmişti. Hz. Ömer bu görüşünü, Ebû Ubeyde ile paylaştığında, Ebû Ubeyde ona şöyle diyecekti: *"Ey İbn Hattab! Sen Resûlullah'ın ne dediğini duymuyor musun? Şeytandan Allah'a sığın ve görüşünü kendine sakla!"*[45] Bu söz Hz. Ömer'in kaynayan yüreğine su serpmiş, biraz olsun kendine gelmesine sebep olmuştu.

Ebû Ubeyde b. Cerrâh'ı aynı yıl, II. Zülkussa seriyyesinin komutanı olarak görüyoruz. Bu serriyyede Ebû Ubeyde, Allah Resûlü'nden (sas) aldığı emir doğrultusunda görevini yüzünün akı ile tamamlayıp geldiğine şahit oluyoruz. [46]

Hicrî 8. yılda Allah Resûlü (sas) on bin yiğit ile Mekke üzerine sefer düzenlerken Ebû Ubeyde de Allah Resûlü'nün (sas) hemen yanı başındadır. O gün Allah Resûlü de O'nun yoluna baş koyan sahâbe de bir başkadır. Kovalandıkları, sürülüp çıkarıldıkları, bin bir işkencelere maruz kaldıkları, öz yurtlarına şimdi muzaffer bir komutan edası ile girmeleri gerekirken, büyük bir mahviyet ve tevazu içerisinde giriyorlardı.

[44] İbn Hişâm, *es-Sîre*, III, 233; Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meğâzî*, II, 612.
[45] Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meğâzî*, III, 612.
[46] Muhammed Emin Yıldırım, *Ümmetin Emini Ebû Ubeyde b. Cerrâh*, s. 89.

Efendimiz (sas) Mekke'ye girerken on bin kişilik ordusunu dört kola ayırmıştı.

1. Kol: Halid b. Velid'in,

2. Kol: Zübeyr b. Avvam'ın,

3. Kol: Sa'd b. Ubâde'nin,

4. Kol: Ebû Ubeyde b. Cerrâh'ın komutasında olacaktı. [47]

Komutan Olarak Ebû Ubeyde b. Cerrâh

Hicrî 8. yılda Ebû Ubeyde b. Cerrâh iki önemli seriyyeye komutanlık edecektir. İlki; Zâtü's-Selâsil seriyyesi idi. Zâtü's-Selâsil, Medine'ye on günlük mesafede Şam bölgesine yakın bir yer olan Vadiu'l-Kur'a'da bulunan bir suyun adı idi. Allah Resûlü (sas) daha önce Amr b. Âs'ı o bölgeye tebliğ ve davet çalışmalarını yapmaları için ve bazı antlaşmalı kabilelerden cizye toplamaları için üç yüz kişilik bir ordu ile göndermişti.Amr b. Âs, Cüzamlılar kabilesine yaklaştığı bir sırada bu kabilenin kendilerine saldırmak üzere büyük bir ordu hazırladığı haberini aldı. Bunun üzerine Allah Resûlü'ne (sas) bir mektup göndererek takviye güç istedi. Efendimiz (sas) de iki yüz kişilik bir birliği Amr b. Âs'a göndermek üzere tertip ettirdi. Bu iki yüz kişinin içerisinde Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer de vardı. Birliğin komutanı ise Ebû Ubeyde b. Cerrâh'tı. Ebû Ubeyde bu serriyyede, Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'e komutanlık yaptığı için, daha sonraları *Emirü'l-Ümera/Emirlerin Emiri* diye anılacaktır.[48] Allah Resûlü bu iki yüz kişilik birliği Medine'den yolcu ederken, birliğin komutanı Ebû Ubeyde'ye diyordu ki: **"Ey Ebû Ubeyde! Komutan sensin; ama Amr b. Âs'ın yanına vardığında sakın onunla ihtilafa düşme!"** Allah Resûlü'nün (sas) bu sözlerinin içerisinde önemli bir uyarı vardı. Bir çoğu bu uyarıyı anlamamıştı; ama birliğin komutanı olan Ebû Ubeyde bu uyarıyı çok iyi anlamıştı.

Ebû Ubeyde birliği ile birlikte Amr b. Âs'm bulunduğu bölgeye geldi. Müslümanların iki ordusu birleşince Ebû Ubeyde, Allah Resûlü'nün (sas)

[47] Muhammed Emin Yıldırım, *Ümmetin Emini Ebû Ubeyde b. Cerrâh*, s. 89.

[48] Muhammed Emin Yıldırım, *Ümmetin Emini Ebû Ubeyde b. Cerrâh*, s. 90.

kendisine verdiği yetkiyi dile getirdi: "İki ordunun komutanı olarak Efendimiz beni atadı" dedi. Amr b. Âs, buna itiraz etti dedi ki: "Hayır, beni Allah Resûlü komutan olarak atamıştı, siz ise daha sonra bize takviye birlik olarak geldiniz, dolayısı ile komutan benim." Askerler arasında komutanlık hususunda biraz tartışma yaşandı. İşin sonunda Ebû Ubeyde hepimize örnek olacak bir tavır ortaya koydu. Amr b. Âs'a dedi ki: *"Ey Amr! Efendimiz beni açıkça komutan olarak atadı; ama sözünün sonunda dedi ki: 'Amr ile ihtilafa düşme.' İşte ben Efendimiz'in bu uyarısı gereği ve İslâm ordularının selameti açısından hakkım olan komutanlıktan feragat ediyor ve sana itaat ediyorum."*[49] İşte bu tavır, sahabîce bir tavırdı... Bugün İslâm ümmeti olarak ne çekiyorsak, aramızdaki bazılarının şahsi ihtiraslarından çekmiyor muyuz? Ne zaman Ebû Ubeyde gibi ümmetin selameti uğruna, hakkımız olan şeylerden bile feragat etmeyi başarabilirsek, o zaman aramızdaki birçok sıkıntı halledilecek ve ümmet yeniden dirilecektir. Ebû Ubeyde'nin bu tavrı başta Hz. Ömer olmak üzere, birçok sahabînin itirazına sebep olmuşsa da Ebû Ubeyde bu itirazlara hiç aldırış etmeden sıradan bir er gibi Amr b. Âs'a itaat etmiştir. Olay daha sonra Allah Resûlü'ne (sas) intikal edince Efendimiz, Ebû Ubeyde'nin bu tavrını beğenmiş ve onun hakkında: **"Allah Ebû Ubeyde b. Cerrâh'ı rahmetiyle esirgesin"** diye hayır dualarında bulunmuştur.[50]

Aynı yıl Allah Resûlü (sas) ümmetin emini Ebû Ubeyde'yi Seyfu'l-Bahr ya da meşhur olmuş ismi ile Habat seriyyesi için üçyüz kişilik bir birlik ile Kızıldeniz yakınlarındaki Kudâaoğulları kabilesine göndermişti. Bu yıl Medine'nin kıtlık yıllarından biriydi. Allah Resûlü, üç yüz kişilik bu birliğe çok az bir hurma azık olarak vermişti. Birliğin komutanı olan Ebû Ubeyde bu kadar az azık ile bu uzun yolun nasıl gidileceğine dair biraz endişe taşıyınca Efendimiz (sas) ona demişti ki: **"Siz Allah adına yürüyün, Allah size katından rızıklar bağışlayacaktır."** Ebû Ubeyde üç yüz sahabî ile bu zorlu yolda yürümeye başladı. Yol uzun, azık azdı. Günlerce yürüdüler, derken kendilerine verilen azık bitti. Sahâbe aç, susuz yola devam etmek zorundaydı. Artık sahâbe yürümek için ağaçlardan dökülen kuru yaprakları yemek zorunda kalmışlardı. Bu zorluktan dolayı bu seferin ismi *Habat;* yani *yaprak seferi*

[49] İbn Hişâm, *es-Sîre,* IV, 272; İbn Esîr, *el-Kâmil,* II, 232.
[50] İbn Kesîr, *el-Bidâye,* IV, 275.

diye anılmıştır.[51] İslâm askerleri böyle sıkıntılarla Kızıldeniz sahillerine varmışlardı. Sahile geldiklerinde artık açlıktan takatleri kesilmişti. Bittim noktasına vardıkları bir anda Allah'ın rahmeti onlara yetişmiş ve sahile koca bir balina vurmuştu. Sahâbe hayran hayran bu balinaya bakarlarken aralarında bir tartışma çıktı, bazıları dedi ki: "Bu bir hayvan ölüsüdür, yiyemeyiz." Bazıları ise "Bu Allah'ın bize bir ikramıdır, bundan dolayı yiyebiliriz" dediler. En son noktayı ordunun komutanı Ebû Ubeyde koydu, dedi ki: *"Bu Allah'ın bize gönderdiği bir rızıktır, yiyiniz, eğer yenilmemesi gerekse bile biz şu an bulunduğumuz durumdan dolayı mazur sayılırız."* Sahâbe komutanlarına uyarak bu koca balinadan günlerce nasiplendiler. Öyle bir iyi gelmişti ki birçok sahâbî bu seferde kilo bile almıştı. İslâm askerleri günlerce burada beklediler; ama düşman karşılarına çıkmadı ve herhangi bir çatışma olmadan birlik Medine'ye geri döndü. Askerler Medine'ye varır varmaz, yedikleri balinanın hükmünü Allah Resûlü'nden (sas) öğrenmek istediler. Ebû Ubeyde başlarından geçenleri bir bir Efendimiz'e (sas) anlattı. Allah Resûlü (sas) bu hadise hakkında şunu söyledi: **"Denizin suyu temiz, ölüsü helaldir. Allah size o balığı bir rızık olarak göndermiştir."** [52] Efendimiz (sas) daha sonra kimsenin aklında herhangi bir şüphe kalmaması için dedi ki: **"Eğer yanınızda o balığın etinden varsa verin biz de yiyelim."** Sahâbeden bazıları balığın etinden kurutarak yanlarında getirmişlerdi. O etlerden biraz Allah Resûlü'ne verdiler, Efendimiz (sas) de pişirterek o eti yedi. [53]

Ümmetin Emini

Bu hadiselerden sonra Medine'ye gelen heyetler üzerine iki kez Allah Resûlü'nün (sas) Ebû Ubeyde'nin eminliğini/güvenilirliğini âleme duyurduğuna şahit oluyoruz. İlk olayı İbn Hacer, *el-İsâbe*'de birçok kaynaktan alarak anlatır. Yemenlilerden bir grup Allah Resûlü'ne (sas) müracaat ederek: "Ya Resûlullah! Bizlere bir öğretmen göndersen de bizlere Kur'ân ve sünneti öğretse" dediler. Bunun üzerine Allah Resûlü (sas) Ebû Ubeyde'nin elini tutarak: **"Her ümmetin bir emini vardır, benim ümmetimin emini de Ebû**

[51] İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 135.
[52] Ebû Dâvûd, *Tahâre*, 41; Tirmizî, *Tahâre*, 52.
[53] Taberî, *Tarih*, III, 105; İbn Esîr, *el-Kâmil*, II, 233.

Ubeyde b. Cerrâh'tır" diyerek ümmetin eminini, emniyet gerektiren bir görev olan muallimlik, öğretmenlik yapması için Yemenlilere göndermiştir. [54]

Ebû Ubeyde'nin eminliğinin ikinci kez Allah Resûlü'nün (sas) mübarek lisanı ile âleme duyurulmasını başta Buhâri ve Müslim olmak üzere yine birçok kaynakta görmekteyiz.[55] Hicrî 9. yılda Medine'ye Necran Hıristiyanları'ndan bir heyet geldi. Heyet çeşitli konularda Allah Resûlü (sas) ile görüştükten sonra Efendimiz'den aralarındaki para, maliye ve çeşitli ihtilaflarda kadı/hâkim sıfatı ile bulunacak güvenilir bir rehber talebinde bulundular. Allah Resûlü (sas) heyetin bu talebine karşılık şöyle buyurdu: "**Yarın öğlen namazında mescide gelin; size ashâbım arasından güçlü, sağlam, emin ve güvenilir birini rehber olarak göndereceğim.**" Bundan sonrasını Hz. Ömer şöyle anlatır: "Allah Resûlü öyle güzel vasıflar dile getirdi ki ben anılan o vasıflarda olmayı ne kadar da arzu ederdim." Düşünsenize; Âlemlerin Sultanı, sizi âleme; güçlü, sağlam, emin ve güvenilir diye takdim ediyor. Hz. Ömer devam ediyor: "O gün öğle namazına erkenden geldim, en ön safta yerimi aldım, Allah Resûlü'nün (sas) beni hemen fark edebileceği bir yerde oturdum. Efendimiz (sas) geldi, namazı kıldırdı ve cemaate doğru döndü, o mübarek gözleri ile birini aramaya başladı. Ben hafifçe kalkıyor, O'nun beni görmesini sağlamak için çaba gösteriyordum. Ama O, seçeceğini seçmişti. İki saf arkada Ebû Ubeyde'yi gördü: "**Gel, Ey Ümmetimin emini! Necranlılarla birlikte git ve aralarındaki her türlü ihtilafı adaletle çözüme kavuştur.**" dedi.[56]

Hz. Ömer, o gün bu vasıfların sahibi olamadığına üzülmüş; ama Ebû Ubeyde'nin Allah Resûlü'nün (sas) yanındaki değer ve kıymetini de anlamıştı. Gün gelecek Hz. Ömer öğrendiği bu kıymetten dolayı Ebû Ubeyde gibi adamlara sahip olmayı yeryüzünün en kıymetli hazinesi olarak dile getirecekti. Diyecekti ki: "Temenni ederim ki: Bu o da dolusu kadar, Ebû Ubeyde b. Cerrâh'ım, Muaz b. Cebel'im, Ebû Huzeyfe'nin mevlası Salim'im gibi adamlarım olsun. Onlarla Allah'ın kelimesini, i'la-i kelimetullahı buralardan

[54] İbn Hacer, *el-İsâbe,* II, 977-978; İbn Sa'd, *Tabakât,* III, 479.
[55] Buhârî, *Fezâilü'l-Ashâbi'n-Nebî,* 21; Müslim, *Fezâilü's-Sahâbe,* 53.
[56] Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned,* I, 18; *İbn Sa'd, Tabakât,* III, s. 479.

ötelere taşıyabileyim."[57] Hz. Ömer, en önemli meselenin adam meselesi olduğunu görmüş ve bunu böyle dile getirmişti. Abdullah b. Amr b. Âs ise bir gün onun değerini şöyle ifade edecekti: *"Kureyş halkı içerisinde üç kişi vardı ki bunların yüzleri güzel, ahlakları noksansız, akılları selim, kalpleri ise metindi. Bu üç kişi: Hz. Ebû Bekir, Hz. Osman ve Ebû Ubeyde b. Cerrâh'tır."* [58]

İşte böyle vasıfların sahibi olan bir iman insanıdır; Ebû Ubeyde b. Cerrâh... Necranlıların yanındaki görevini alnının akıyla yerine getirdikten sonra Medine'ye dönmüştü. O günden sonra da Ebû Ubeyde vefatına kadar Allah Resûlü'nün (sas) arkasından hiç ayrılmayacak, O'nunla birlikte zorluk seferi Tebûk'a katılacak, Veda Haccı'nda bulunacak, Allah Resûlü'nün Arafat'ta, Meş'ar'da yani Müzdelife'de ve Mina'da hutbelerini can kulağı ile dinleyecekti. Efendimiz'in (sas) daha Veda Haccı'nda: "**Artık bir daha görüşemeyebiliriz**" sözünü duyunca o da Hz. Ebû Bekir ile birlikte gözyaşı dökecek, Allah Resûlü'nün (sas) refik-i a'lâ'ya yolculuğuna bizzat şahit olacak, Efendimiz hicrî 11. yılın Rebiülevvel ayında dünyadan veda edişini görecek, o da her sahabî gibi Allah Resûlü'nün (sas) arkasından gözyaşı dökecek, hüzünlerin en büyüğünü yaşayacaktı.

Ebû Ubeyde b. Cerrâh yoluna baş koyduğu Allah Resûlü'nden (sas) sonra yedi yıl daha yaşayacak, o yedi yılda yetmiş yıllık hayırlı hizmetlere imza atacak ve Efendimiz'in (sas) kendisini nitelendirdiği emniyetine en küçük bir leke sürmeyecekti.

Efendimiz'in (sas) vefatının ardından, bir gün Hz. Ebû Bekir, insanlara şöyle diyecekti: "Resûlullah (sas) Ebû Ubeyde'yi üç farklı zamanda övdü. Eğer, o övgü cümlelerinden bir tanesi benim için söylenmiş olsaydı, bana onlarca kızıl deveden daha sevimli gelirdi." İnsanlar merak edip, bu üç hadisenin en olduğunu sorduklarında Hz. Ebû Bekir dedi ki: "Resûlullah (sas) bir gün ashâbı ile otururken, yanlarından ayrılan Ebû Ubeyde için: "**İşte mü'min iki omuz sahibi**" demişti. İkincisi, yine başka bir gün Resûlullah (sas) dedi ki: "**Eğer ashâbımdan her hangi birinin, bir huyunu almak isteseydim, ancak Ebû Ubeyde'nin ahlakından bir şeyler alırdım.**" Üçüncüsüne

[57] İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 480.
[58] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 979.

gelince o da Necran heyeti kendileriyle emin, güvenilir birini göndermelerini istediğinde, Resûlullah'ın (sas): **"Sizinle beraber çok emin bir insan göndereceğim!"** diyerek, Ebû Ubeyde'yi onlarla beraber göndermesidir." [59]

Zor Günlerde, Büyük Kametler

Efendimiz'in (sas) vefatı ile birlikte Ebû Ubeyde b. Cerrâh ve tüm Müslümanlar için artık yepyeni bir dönem başlamıştı. İki buçuk yıl sürecek Hz. Ebû Bekir'in hilafet döneminde ümmetin emini olan Ebû Ubeyde üzerine düşeni her zaman ziyadesi ile yapacaktı.

O günler, zor günlerdi; Hz. Ebû Bekir hilafete gelir gelmez dalga dalga irtidat hareketleri İslâm coğrafyalarında yayılmaya başlamıştı. Bu zorluğa rağmen Hz. Ebû Bekir işe ilk önce yarım kalan bir mesele ile başlamıştı. Halife olur olmaz Efendimiz'in (sas) oluşturduğu Üsame ordusunu Bizans/Rumlar üzerine gönderdi. Bu ordu içerisinde Ebû Ubeyde b. Cerrâh da yer aldı.[60] Ordu selamet ile gidip geldikten sonra Hz. Ebû Bekir irtidat hareketlerini bastırmak adına Halid b. Velid'i görevlendirdi ve birçok bölgede sükûnet sağlandı. Bu dönem zarfında Ebû Ubeyde b. Cerrâh, Medine de Hz. Ebû Bekir'in yanında yönetim işinde ona yardımcı oldu. Genelde o mali işlere, Hz. Ömer ise yargı işlerine bakarak yeni halifenin yükünü paylaşıyorlardı. [61]

İrtidat hareketleri kısmen durulunca, Hz. Ebû Bekir cihad seferlerinin başlaması için sahâbe ile istişare etti. Sahâbe İslâm ile insan arasındaki engel olan o günün yönetimlerinin ortadan kaldırılması ve halkın bu yeni dinden haberdar olmaları için İslâm ordularının hareket etmeleri yönünde fikirlerini beyan ettiler. Bunun üzerine Hz. Ebû Bekir bir anda birçok cephede cihad seferberliği başlattı. Bu seferberlikte Ebû Ubeyde b. Cerrâh da aktif olarak görev alacaktı. O bu seferlerde Medine'den dışarı çıkacak ve bir daha da Medine'ye geri dönemeyecekti. Yaklaşık altı yıl boyunca i'lâ-i kelimetullah bayrağını dünyanın dört bir yanında dalgalandırmak ve tabi ki oralardaki

[59] İbn Asâkir, *Tarihu Medineti Dımaşk*, VIII, 778.
[60] Muhammed Emin Yıldırım, *Ümmetin Emini Ebû Ubeyde b. Cerrâh*, s. 105.
[61] İbn Esîr, *el-Kâmil, II*, 420.

gönüllere ulaştırmanın yollarını arayacaktı. Hz. Ebû Bekir, bu cihad hareketini beş önemli bölgede sürdürmekteydi:

1. Halid b. Velid komutasında, Irak ve çevresinde.

2. Yezid b. Ebî Süfyan komutasında, Şam bölgesinde.

3. Amr b. Âs komutasında, Filistin bölgesinde.

4. Şürahbil b. Hasene komutasında, Ürdün ve civarında.

5. Ebû Ubeyde b. Cerrâh komutasında, Hıms/Humus/Suriye bölgesinde.[62]

Bu beş farklı bölgede sürdürülen fetih hareketlerinin aynı zamanda kendi aralarında alt cepheleri ve birlikleri de vardı. İslâm'ın bu yiğitleri o günün imkânları nispetinde etraflarında bulunan her coğrafyaya İslâm'ın mesajını ulaştırma gayreti veriyorlardı. Öyle bir cihad aşkı ile mücadele veriyorlardı ki bir cephede işi biten askerler, hemen diğer bir cepheye geçiyor ve birbirlerine takviye kuvvet oluyorlardı. Hz. Ebû Bekir, İslâm ordusunu böyle kollara ayırdıktan sonra şu önemli talimatı da hepsine bildirmişti: *"Eğer İslâm ordularının kolları bir cephede birleşirlerse başkumandan Ebû Ubeyde b. Cerrâh olacaktır."* [63] Yani Ebû Ubeyde, o dönemde Hz. Ebû Bekir'in talimatıyla ordularının genel komutanı olarak atanmıştı. İslâm'ın bu yiğitleri görev alanları olan cephelerde cihad vazifelerini yerine getirirlerken Halid b. Velid, Irak cephesinde büyük başarılar elde etmiş ve o ara görevini yerine getirme mutluluğu ile Hac yapmak için Mekke'nin yolunu tutmuştu. Tam bu arada Bizans birer birer elindeki toprakları Müslümanlara bırakmanın acısı ile çok büyük bir ordu teşkil edip, İslâm ordularını yurtlarından sürüp çıkarmayı istediler. 240.000 kişilik bir ordu tertipleyen Heraklius, Müslümanları mağlup etmenin yollarını aramaya başladı. Özellikle Şam cephesinde yaşanan bu hareketlilikten diğer cephe komutanları da haberdar oldular ve hepsi bir cephede toplandılar. İslâm orduları Şam cephesinde toplanınca Amr b. Âs gelişmelerden halife Hz. Ebû Bekir'i haberdar etti ve takviye birlikler istedi. Hz. Ebû Bekir önce İkrime b. Ebî Cehil'i 6000 kişilik bir ordu ile oraya gönderdi ve Halid'e hemen haber ulaştırarak bir an önce bu cepheye dönmesini

[62] Muhammed Emin Yıldırım, *Ümmetin Emini Ebû Ubeyde b. Cerrâh*, s. 107.
[63] Muhammed Emin Yıldırım, *Ümmetin Emini Ebû Ubeyde b. Cerrâh*, s. 108.

emretti. İkrime de Halid de söyleneni yerine getirerek Şam cephesine ulaştılar. Tüm askerlerin birleşmesi ile İslâm ordularının sayısı 40 bini bulmuştu. Şimdi imanın ordusu kendinden altı kat daha fazla olan inkâr ordusu ile savaşacaktı. İslâm orduları Ürdün yakınlarında bulunan Yermûk denen vadide toplanıp düşmanı beklemeye başladılar. Halid buraya geldiği zaman baktı ki İslâm orduları her ne kadar aralarında bir birliktelik oluşturmuşlarsa da komuta yine de bir komutanda değil, her komutan kendi birliğini idare etmektedir. Bunun üzerine diğer komutanlarla da konuşarak, komutayı devraldı; askere bir konuşma yaptı. Sonra Ebû Ubeyde askere bir konuşma yaparak onları şevklendirdi.[64]

Yermûk'tan Birkaç Hatıra

Yermûk savaşı gerçekten İslâm Tarihi'nde çok önemli bir savaştır. Savaşın ayrıntılarına burada giremeyeceğiz; ancak çok önemli bir rivayeti sizlerle paylaşmak istiyoruz: Ordular karşılıklı Yermûk'ta savaşın başlamasını bekledikleri bir anda Rumlar bir casus göndermişti, Müslümanların hallerinden haber getirmesi için... Casus, İslâm ordusunun içerisine dalıp, bazı bilgileri toplamış ve Rum tarafına dönmüştü. Heraklius sormuş: "Anlat bakalım Müslümanlar, nasıl insanlardır? Neler yaparlar?" Casus, Müslümanlara hayran olmuştur. Gerçekte Müslümanlar o dönemde tanındıkça sevilen, hayran olunan ve tanındıkça yürekler fetheden insanlardı. Casus, Heraklius'a diyordu ki: "Onlar geceleyin hepsi ibadet ediyor. Gündüzün de hepsi askerlik yapıyorlar. Yani gece rahip, gündüz asker... Hakkı yerine getirmek için hırsızlık edenler, kumandanlarının oğlu olsa bile elini kesiyorlar. Her an ve zeminde hakkın arkasında yer alıyorlar." Casus hayran hayran gördüklerini işte böyle anlatıyordu. Evet, gerçekten Allah Resûlü'nün (sas) ashâbı *"Ruhbanü'l leyl, fursanü'n nehârdı."* Yani gecenin ruhbanı/abidi; gündüzün fursanı/mücahidi idi. Casus, Heraklius'a bu haberleri verdikten sonra Heraklius şu itirafta bulunmak zorunda kalacaktır: *"Böyle insanlara karşı bizim*

[64] Muhammed Emin Yıldırım, *Ümmetin Emini Ebû Ubeyde b. Cerrâh*, s. 109.

galip gelmemiz mümkün değildir. Öyleyse onlarla yeryüzünde uğraşmaktansa yerin altı bize daha hayırlıdır." [65]

İki ordu Yermûk'ta saf tutmuş savaşın başlamasını beklerlerken, o sıralar komutan Halid'e bir mektup ulaşır. Mektup, Ömer b. Hattab'tan geliyordu. Hz. Ömer ordu komutam Halid'e diyordu ki: "Hz. Ebû Bekir vefat etti ve beni de bu zor görev ile vazifelendirdi. Artık ben İslâm'ın ikinci halifesiyim. Ey Halid! Mektubum sana ulaşınca ordu komutanlığını Ebû Ubeyde b. Cerrâh'a devret, sen de onun emrinde bir asker ol." Mektubun Halid b. Velid'e değil, Ebû Ubeyde b. Cerrâh'a ulaştığına dair rivayetlerde vardır.[66] Ebû Ubeyde'ye mektup ulaşınca aynen Halid için söylenenlerde olduğu gibi, ne Hz. Ebû Bekir'in vefatını ne de Halid'in azl edildiğini kimselere söylememiş, savaşın neticesini beklemiştir

Halid, bu mektubu okudu, ancak hiç kimseye bir şey söylemedi. Çünkü o an ölüm-kalım anıydı, eğer ordu Halife'nin vefatını duysa moralleri bozulacak ve ordu komutanının azli o anda duyulsa ortaya onarılamaz yaralar çıkacaktı. Halid, büyük bir ferasetle mektubu gizledi ve savaş başladı. Halid müthiş bir taktik ile Bizans'ın 240 bin kişilik ordusunu darmadağın etti. Müslümanlar bu savaşta üç bin şehit vermişlerdi. Ama karşısında tarifi mümkün olmayan bir zafer elde etmişlerdi. Bu zafer artık Anadolu'nun kapılarını İslâm'a açacak, İslâm'ın mesajı kıtaları zorlamaya başlayacaktı. Heraklius, o günlerde devletinin merkezi olan Antakya'da idi; Yermûk savaşından sonra kalan askerlerini toplayıp bölgeyi terk ettiği zaman o tarihi sözünü söyleyecekti: *"Elveda Suriye! Ebediyen elveda..."*[67]

Hz. Ömer'in Takdir Edilecek Hassasiyeti

Neden Hz. Ömer, Halid gibi başarılı bir komutanı azletmiştir? Düşünün, Halid gibi bir komutan, adı bile düşmanın yüreğine korku salıyor, hangi savaşa girerse girsin, galibiyet elde ediyor, onu hayatında mağlubiyet adına bir şey yok; böyle bir komutan niye görevinden alınsın ki? Nedenini

[65] İbn Kesîr, *el-Bidâye*, VII,19.
[66] Taberî, *Tarih*, III, 435.
[67] Muhammed Emin Yıldırım, *Ümmetin Emini Ebû Ubeyde b. Cerrâh*, s. 114.

anlamaya çalışalım: Halid b. Velid, savaş öncesinde kendine gelen mektubu gizledi, Yermûk savaşını müthiş bir taktik ile kazandı. Savaşın bitiminde Ebû Ubeyde b. Cerrâh'ın yanına vardı, O'na mektubu uzattı ve özür diledi. Ebû Ubeyde mektubu okudu, Hz. Ömer mektupta Halid'i azledip, yerine Ebû Ubeyde'yi atıyordu. Ebû Ubeyde Halid'e döndü ve dedi ki: "Ey Halid! Özrün ne gereği var. Vallahi! Sen olması gerekeni yapmışsın."[68]

Artık Halid, büyük komutan Ebû Ubeyde'nin emri altında sıradan bir askerdir. Tam iki yılda böyle devam edecektir. Aradan iki yıl geçtikten sonra Halid, bir fırsatını bulur ve Halife Ömer'in yanına gelir: "Ey Mü'minlerin Emiri! Beni azledişinin emri başım- gözüm üstüne, yalnız gerekçesini öğrenebilir miyim? Bir yanlışım ve hatam mı oldu ki beni azlettiniz?" diye sorar. Halife Ömer, Farûk lakabının sahibi ve lakabının gereği, derin bir anlayışa sahip olan büyük insan, hiç kimsenin fark edemediği çok ince bir ayrıntıyı fark ederek diyecekti ki: *"Ey Halid! Vallahi ben seni yanlış bir şey yaptığından ya da hatalı bir olaya sebep olduğundan dolayı azletmiş değilim. Seni görevden alışımın tek nedeni vardı. O da: Sizler Allah'ın yardımı ve lütfu ile zaferler kazanıyordunuz. Halk bu kazanılan zaferleri senin şahsına bağlamaya başladı. Öyle sözler halk arasında dolaşıyordu ki Ben senin bir efsaneye dönüşmenden korktum. Sen de ben de biliyoruz ki bize zaferler bahşeden sadece Allah'tır. Allah'a ait bu alanın bir beşere hasredilmesine meydan veremezdim. İşte Ey Seyfullah/ Allah'ın Kılıcı! Seni bunun için azlettim."* Halid, halife Ömer'in bu haklı endişesini duyunca sevindi ve halifenin emrine itaat edeceğini belirterek yeniden olması gereken yere yani cepheye döndü.[69]

Cihad Meydanlarının Kahramanı

Ebû Ubeyde b. Cerrâh, Hz. Ömer'in hilafet günlerinde hep cihad meydanlarındaydı. Yaklaşık dört buçuk sene bir an olsun cepheyi terk etmedi. Bizans ordusu Ebû Ubeyde'nin adalet dağıtan kılıcı ile birer birer kalelerini İslâm'ın askerlerine bırakmak zorunda kalıyordu. Ebû Ubeyde bu dönem zarfında, diğer İslâm komutanları ile beraber Şam bölgesinin tamamı, An-

[68] Muhammed Emin Yıldırım, *Ümmetin Emini Ebû Ubeyde b. Cerrâh*, s. 116.
[69] Taberî, *Tarih*, III, 435.

takya ve çevresi, Cizre, Ceylanpınar ve Anadolu'nun büyük bir kısmını, Ürdün ve Filistin'in tabi ki Kudüs'un, Muhammedî sancak ile tanışmalarında büyük emekleri olmuştur. Ebû Ubeyde'nin bu dört buçuk yıllık hayatı inanın kırk beş yıllık ömre bedel bir bereketle geçmiştir. Bu bereket sadece toprak fethi değildir. Zaten sahâbe Allah Resûlü'nden (sas) bunun terbiyesini çok iyi görmüştü. Asıl olanın toprak fethi değil, gönül fethi olduğunun bilinci ile hareket etmişlerdir. Çünkü Kutlu Nebi (sas) bir insanın hidayete erişmesini bir âlemin fethi ile eş değer görmüştü.[70] Sahâbe bu bilinç ile hareket ediyordu. Ebû Ubeyde birçok toprağı, sergilediği İslâm ahlakı ile neredeyse savaşsız fethediyordu. Onun bu yüce ahlakını bize birçok alanda örnek olabilecek bir hatırası ile daha iyi anlayabiliriz.

Ebû Ubeyde b. Cerrâh bölgedeki en önemli şehirlerden biri olan Humus'u, Bizansın güçlü ordusunu yenerek ele geçirmişti. Halk korku ve şaşkınlık içerisinde İslâm askerlerinin kendilerine ne yapacağını bekliyorlardı. Şehrin meydanına toplanan kalabalığa, İslâm ordularının komutanı Ebû Ubeyde bir konuşma yapacaktı. Ebû Ubeyde yüksekçe bir yere çıktı ve dedi ki: "Ey Rum halkı! Allah bize zafer nasip etti ve biz buralara hâkim olduk. Ama sizin açınızdan değişen bir durum yoktur. Ticaret yapanlar, pazarlarına; ibadet yapanlar, mabetlerine; talebeler medreselerine aynen eskisi gibi, rahatça gideceklerdir. Hiç kimse sizlerin malına, canına, ırzına dokunmayacaktır. Hatta dışarıdan gelebilecek her türlü saldırıya karşı İslâm askerleri sizleri koruyacaktır. İslâm askerleri bu hizmetlere karşı Müslümanlardan zekât ve öşür alacak, sizlerden ise cizye alacaklardır." Ardından cizye bedellerini söyleyerek konuşmasını bitirdi. Rumlar hiç tahmin etmedikleri bir muamele ile karşılaşmanın şaşkınlığı ve mutluluğu ile cizyelerini ödemeye başladılar. Ebû Ubeyde Hz. Ömer'den aldığı emir ile devlete ait tüm muameleleri kayıt altına alıyor, yazdırıyordu. Alınan cizyeler de tek tek kayıt altına alınmıştı. Rum halkı İslâm askerlerinden öyle bir memnun olmuşlardı ki birçokları bu hayranlığın neticesinde İslâm'a girmişlerdi. Asıl hayranlık verecek olay daha sonra gerekleşecekti. Ebû Ubeyde b. Cerrâh bir müddet Humus'ta kalınca Heraklius'un büyük bir ordu ile bölgeye doğru geldiğinin

[70] Buhârî, *Megâzî*, 39; Hudarî, *Nûru'l-Yakîn*, s. 255.

haberini alır. O zaman İslâm askerleri çeşitli bölgelere dağılmış durumdadır. Ebû Ubeyde elinin altındaki askerlerle Bizans ordusuna karşı koyamayacağını anlayınca geriye doğru Antakya civarına çekilme kararı alır. Ama Humus'tan geri çekilirken tarihte eşine rastlanmayacak bir adalete imza atar. Rum halkına tellallar aracılığıyla şu tebliğatını yapar: *"Ey Rum halkı! Bizler sizleri koruma adına, sizlerden cizye (vergi) aldık. Ama şimdi sizleri koruyamadan şehri terk etmek zorundayız. Size verdiğimiz bu sözü yerine getirmediğimizden dolayı özür diliyor, aldığımız tüm vergileri geri vereceğimizi ilan ediyoruz. Herkes Beytülmalden sorumlu Habib b. Mesleme'nin*[71] *yanına gelsin ve verdiği miktarı geri alsın."*[72] Tellallar bu haberleri, Humus'un sokaklarında haykırmaya devam ettiklerinde Rumlar hayret ediyor, ortaçağın karanlıkları altında ezilen bu halklar, asıl özgürlüğün hem tadını hem de gerçek adresini öğreniyorlardı. Birçoğu bu hadise üzerine Müslüman oluyor ve İslâm'ın adaleti nice kapalı yürekleri elindeki adalet anahtarı ile açıyordu.[73]

Kudüs Fethi'nde

Ebû Ubeyde b. Cerrâh'ı, Kudüs'ün fethinde görüyoruz. Filistin cephesinin komutanı Amr b. Âs, Kudüs önlerine kadar gelmiş; ama bir türlü şehre girememişti. Çünkü Hristiyanlar için de kutsal olan o mekânları kimse kolay kolay vermek istemiyordu. Amr b. Âs ciddi bir direniş ile karşılaşınca halife Hz. Ömer'den takviye birlik istedi. Halife Ömer de Ebû Ubeyde'ye bir mektup göndererek Amr b. Âs'a yardım etmesini emretti. Ebû Ubeyde mektubu alır almaz, Kudüs'e doğru yöneldi. İslâm orduları birleşince, Kudüs daha fazla direnemedi ve halk tek bir şart ile teslim olacağını beyan etti. Neydi o şart? Hıristiyan din adamları, İslâm komutanlarına diyorlardı ki: "Size şehri bırakacağız; ama şehrin anahtarlarını size değil, sizin halifenize emanet etmek istiyoruz." Bu talebi İslâm komutanları Medine'de bulunan Halife Ömer'e bildirdiler. Hz. Ömer sahâbe ile istişare etmeye başladı, Kudüs'e gitmeli miydi, yoksa gitmemeli miydi? Çoğunluk gitmeme yönünde fikir beyan etmişlerdi. Sahâbe, Halife Ömer'in o gün için çok zor şartlarda

[71] Antakya'nın ilk İslâm valisidir.
[72] Ebû Yusuf, *Kitâbu'l-Harac*, s. 81.
[73] Muhammed Emin Yıldırım, *Ümmetin Emini Ebû Ubeyde b. Cerrâh*, s. 118, 119.

sürecek olan bir yolculuğa çıkmasının doğru olmayacağını söylüyorlardı. O istişare meclisinde biri daha vardı ki o daha görüşünü beyan etmemişti. O, Haydar-ı Kerrâr'dı, Aliyü'l-Murtaza idi; O Fatıma'nın evinin direği, Hasan ile Hüseyin'in babası ve Halife Ömer'in de kayın pederi idi. O günlerde Hz. Ali'nin küçük kızı Ümmü Gülsüm Hz. Ömer'in hanımı idi.[74]

Halife Ömer: "Ey Hasan'ın babası! Sen ne düşünüyorsun bu konuda, sen fikrini söylemedin" dedi. Hz. Ali ayağa kalktı ve dedi ki: *"Ey Mü'minlerin Emiri! Ben buradaki kardeşlerimin tam aksine düşünüyorum. Sen Kudüs'e gitmelisin. Sen oralara giderek, kıyamete kadar gelen Müslümanlara Kudüs'ün ne kadar önemli olduğunu öğretmelisin."* Hz. Ali'nin bu sözüne karşı Hz. Ömer diyecekti ki: "Hasan'ın babası olmasaydı Vallahi! Ömer helak olurdu." Ardından Hz. Ömer, Medine'de yerine Hz. Ali'yi vekil olarak bırakarak ve yanında birkaç kişiyi de alarak Kudüs'ün yolunu tutacaktı.

Günlerce süren yolculuktan sonra Hz. Ömer Kudüs'e yaklaşmıştı. İbn Kesîr, *el-Bidâye*'sinde Hz. Ömer ile Ebû Ubeyde'nin birbirleriyle karşılaşmasını bize çok güzel ifadelerle anlatır: "...İki İslâm yiğidi birbirlerine yaklaştıkları zaman atlarından inip, iki âşık gibi birbirlerine koşmaya başladılar. Birbirleriyle buluşunca da ikisi de birbirlerinin ellerini öpmeye çalıştılar. Koca Halife, Ebû Ubeyde'nin elini öpmeye çalışıyor, Ebû Ubeyde de Halife Ömer'in elini öpmeye çalışıyordu. Sonra birbirlerine sarılarak gözyaşı döktüler ve hasret giderdiler. Sonrasında Kudüs'e birlikte girdiler. Hz. Ömer selametle içeriye girdi, şehrin anahtarlarını aldı ve istirahat etmek için Ebû Ubeyde'ye: "Ey Ebû Ubeyde! Haydi, beni çadırına götür" dedi. Ebû Ubeyde önde, Halife Ömer arkada İslâm ordusunun komutanı Ebû Ubeyde'nin çadırına girdiler. Çadır çok sıradan ve basit bir çadırdı. İçeride bir kişinin bile zor yatabileceği kadar küçük bir keçe vardı. Halife Ömer bu hali görünce gözyaşlarını tutamayacak ve diyecekti ki: *"Ey Ebû Ubeyde! Dünya hepimizi değiştirdi; ama seni asla değiştirmedi."* Evet, Ebû Ubeyde'yi dünya değiştir(e) memişti. O Allah yolunda her şeyini feda etmişti. O dünyaya değişmek için değil değiştirmek için gelmişti. O günlerde gerçekten âlemi, İslâm'ın nurlu mesajları ile değiştiriyordu. Hz. Ömer, Ebû Ubeyde'ye, çadırını biraz dü-

[74] Bkz. Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in Albümü*, s. 192-193.

zeltmesini istediğinde, Ebû Ubeyde şöyle diyecekti: *"Ey Mü'minlerin Emiri! Onlar rahat ve rehavetimizi, dünyaya bağlılığımızı artırır."*[75]

Kudüs'ün fethinden sonra, Halife Ömer Medine'ye geri dönmüş, Ebû Ubeyde b. Cerrâh ise tekrardan Şam yolunu tutmuştu. Halife Ömer Medine'ye varınca Ebû Ubeyde ile İslâm'ın diğer bir yiğidi olan Mu'az b. Cebel'e dört yüzer dirhem hediye olarak göndermişti. Gelen elçi bu iki insana halifenin hediyelerini ulaştırınca, daha elçi Şam'dan ayrılmadan ikisinin de bu hediyeyi halka dağıttıklarına şahit olur. Elçi, haberi Hz. Ömer'e getirdiği zaman halife gözyaşlarını tutamayacak ve ellerini semaya kaldırarak; "Ya Rabbi! İyi ki böyle adamlarım var. Eğer bunlar olmasaydı, bu zorlu işler nasıl başarılırdı" diyecekti. [76]

İki Güzel Dost Tebûk'ta

Hz. Ömer bir müddet sonra İslâm coğrafyalarını yerinde ziyaret etme amacı ile Medine'den yola çıktı. Hedefi Şam'dı ve Şam'a gidene kadar yol üzerinde bulunan tüm Müslümanları ziyaret edecekti. Hz. Ömer ve beraberindekiler Medine'den yaklaşık 780 km. uzaklıkta Tebûk'a geldiklerinde bir müddet burada konaklayıp civar vilayetlerin valileri ile görüşmeler yapmıştı. Hz. Ömer'in Tebûk'ta olduğunu haber alan Ebû Ubeyde b. Cerrâh, hemen Şam'dan Tebûk'a doğru yola çıkmıştı. Hz. Ömer vali ve komutanlarla görüşürken: "Hep, kardeşim nerede? Kardeşim daha gelmedi mi? diye sorardı. Sahâbeden birileri merak etti ve sordu: "Ey Mü'minlerin Emiri! Kardeşin kim?" Hz. Ömer dedi ki: "Ebû Ubeyde b. Cerrâh..." Ebû Ubeyde b. Cerrâh birkaç gün sonra Tebûk'un bir köyü olan Serğ'e vardı ve orada Hz. Ömer ile buluştu. Hz. Ömer onun gelişine öyle bir sevindi ki onu kardeşim deyip bağrına bastı ve sevincini orada bulunan tüm Müslümanlarla paylaştı. Hz. Ömer, Ebû Ubeyde ile beraber birkaç gün Tebûk'ta (Serğ köyünde) kalıp, sonra Şam'a gideceklerdi. Ama bu ara bir haber ulaştı Halife'ye... Şam illerinde müthiş bir veba salgını yayılmaya başlamıştı. Halife Ömer, sahâbe ile istişare ederek Şam'a gitmeden Medine'ye dönme kararı aldı. Ebû Ubey-

[75] Muhammed Emin Yıldırım, *Ümmetin Emini Ebû Ubeyde b. Cerrâh*, s. 122, 123.
[76] İbn Asâkir, *Tarihu Medineti Dımaşk*, VII, 165.

de o teslimiyet âbidesi Hz. Ömer'in geri dönme kararını biraz içerlemişti. Hz. Ömer'e dedi ki "Ey Mü'minlerin Emiri! Allah'ın kaderinden mi kaçıyorsun?" Bunun üzerine halife Ömer, hepimize temel bir ölçü olacak sözünü söyler: *"Ey Ebû Ubeyde! Ben Allah'ın kaderinden, yine Allah'ın bir başka kaderine kaçıyorum."*[77]

Bu konuşmaların ardından iki dost Tebûk'ta vedalaştılar. Halife Ömer ne kadar ısrar etti ise de Ebû Ubeyde, Medine'ye dönmek yerine Şam'a doğru yola çıktı. Aradan bir müddet geçince, Halife Ömer halen bu veba salgının devam ettiğinin haberini aldı. Önce işin sonunda ne olursa olsun kardeşini gidip ziyaret etmek istedi. Bu görüşünü sahâbe ile paylaşınca sahâbe bazı hadisleri hatırlatarak bu ziyarete engel oldular. Halife Ömer, artık Ebû Ubeyde'ye doğru gidemeyeceğini anlamıştı. Ama Hz. Ömer çok zor durumdaydı, ara ara gözlerini Şam yönüne çevirir: "Ey Kardeşim! Eğer Allah Resûlü'nün (sas) şu sözü olmasaydı,[78] işin sonunda ölüm dahi olsa ben senin yanına gelirdim" derdi. Hz. Ömer bu duygular içerisindeyken daha fazla dayanamadı ve bir mektup yazdı. Mektupta diyordu ki "Ey Ebû Ubeyde! Sana çok acil ve zaruri bir iş için ihtiyacım var. Eğer mektubum sana gece ulaşırsa sabahı bekleme, gündüz ulaşırsa geceyi bekleme hemen yola çık ve bana doğru yol al." Mektup Ebû Ubeyde'ye ulaşınca, Ebû Ubeyde Halife Ömer'in bu çağrı ile neyi amaçladığını anlamıştı. Tebessüm etti ve gelen mektubun arka yüzüne cevabını yazarak halifeye gönderdi. Ebû Ubeyde diyordu ki: "Ey Mü'minlerin Emiri! Ben senin bana olan ihtiyacını çok iyi biliyorum. Sen bana isabet edecek bir şeyden beni kurtarmak istiyorsun. Ama ben askerlerimi burada bırakıp gelmeyi düşünmüyorum. Bu sefer senin emrini dinlemediğim için özür diliyorum. Ne olur hakkını helal et ve benim burada kalmam için izin ver." Mektup, Halife Ömer'e ulaştı. Halife mektubu okuyunca hıçkırıklarla ağlamaya başladı. Sahâbe merak etti: "Ey Mü'minlerin Emiri! Ebû Ubeyde yoksa vefat mı etti." Hz. Ömer dedi ki: "Hayır vefat etmedi, ama ölüm ona o kadar yakın ki o şimdi vefat yolundadır."[79]

[77] Muhammed Emin Yıldırım, *Ümmetin Emini Ebû Ubeyde b. Cerrâh*, s. 124-125.

[78] "Bir yerde veba salgınını duyarsanız, sakın oraya gitmeyiniz. Bulunduğunuz yerde salgın yayılmışsa, sakın oradan da dışarıya çıkmayınız." Buhârî, *Tıb*, 30; Müslim, *Selam*, 98.

[79] Taberî, *Tarih*, IV, 61.

Vefat Yolunda

Hz. Ömer'in tahmini doğruydu, Ebû Ubeyde çok geçmeden ağırlaştı ve yatağa düştü. Yatağa düşer düşmez, Sahâbeden Muâz b. Cebel'i çağırdı: "Ey Muâz! Bundan sonra Müslümanlara namazı sen kıldıracaksın" dedi. Bu emri ile meşhur sahabî Muâz b. Cebel'i hem namaz imamlığına hem de ordu komutanlığına atadı. Ümmetin emini olan, Allah Resûlü'nün (sas) kendisinden razı olduğu, defaatle cennetle müjdelediği bu yiğit sahabî, şimdi ölüm döşeğindedir. Yanında Müslüman askerler gözyaşı döktükleri bir sırada Ebû Ubeyde onlara bakarak dedi ki: *"Sizlere son vasiyetim şudur: Ne olur namazlarınızı hakkı ile eda edin, oruçlarınızı tutun, zekâtlarınızı verin, hac ve umre yapın, birbirinize hakkı tavsiye edin, idarecilerinize hayırlı nasihatlerde bulunun, onlara dalkavukluk yaparak onları aldatmayın. Dünya işlerinizin üzerine gereğinden fazla düşmeyin. Bir kişi bin yıl ömür sürse bile, işin neticesinde ölüm ona kavuşacaktır. Çünkü Allah (cc) Âdemoğulları'na ölümü bir hak olarak yazdı. Bu sebeple insanların tümü ölümlüdürler. Bundan dolayı akıllı insan Rabbine karşı itaatkâr olur. Kıyamet günü amel defterleri açıldığında salihatı çok olur. Allah'ın selamı ve bereketi üzerinize olsun."* [80]

Son vasiyetlerini de yerine getirdikten sonra ümmetin emini, yurdundan yuvasından kilometrelerce uzaklıkta, cephede İslâm askerlerinin arasında 58 yaşında hayata veda etti. (hicrî 18/miladî 640) Cenaze namazını Muâz b. Cebel zorlukla ve gözyaşları içerisinde kıldırdı. Namazdan sonra cemaate diyordu ki: "Ey İnsanlar! Allah'a samimi bir halde ve ihlas üzere tevbe ediniz ki Allah'ta tevbelerinizi kabul etsin ve günahlarınızı bağışlasın. Vallahi! Bugün siz öyle birini kaybettiniz ki onun ikinci bir emsali yoktur. Ben ondan daha dindar, daha temiz ve daha merhametli birini görmedim. O, şüpheli şeylerden uzak duran, halka muhabbeti ve hayırları fazla olan biriydi..." [81]

Binlerce askerin ve halkın katıldığı cenazesini, kabrine Muâz b. Cebel, Amr b. Âs ve Dahhâk b. Kays beraberce indirmişlerdi.[82] Kabri, Suriye'nin

[80] İbn Asâkir, *Tarihu Medineti Dımaşk*, VII,167.
[81] Hâkim, *el-Müstedrek*, III, 264.
[82] İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, IV, 121.

Beysan mıntıkasına yakın Amtâ köyündedir. Türbesi ve adına yapılan cami, halen ziyaret edilmektedir.[83] Muâz b. Cebel, Ebû Ubeyde'yi defnettikten sonra bir mektup yazarak, ümmetin emininin vefatından Hz. Ömer'i haberdar etti. Mektup Medine'ye ulaşınca, Hz. Ömer gözyaşlarını tutamadı, orada hazır bulunan herkes o büyük insanı takdir ile yâd ederek hayır dualarında bulundu.

Evet, Ebû Ubeyde b. Cerrâh, az yaşamıştı; ama öz yaşamıştı. Hayatı ile o günün insanına da bugünün insanına da yarının insanına da çok şeyler söylemişti, söylemeye de devam edecekti. Rabbim bizleri, onun ve onun gibi büyüklerin ayak izlerinden ayırmasın. (âmin)

EBÛ UBEYDE B. CERRÂH'IN HAYATINDAN MESAJLAR

- Öyle bir davanın mensubu ol ki rehberlerini peygamberlerden, sıddıklardan, şehitlerden ve salihlerden edinebilesin.
- Emniyeti ve eminliği şahsiyetinin temel esası olarak belirle ki dostlarını hayran bırakasın, düşmanlarını ise kendine takdir ettirebilesin.
- Teslimiyeti kulluk yolunun en önemli azığı olarak edin ki korkmayasın, yorulmayasın, pazarlıklara girmeyesin, iman şerbetini başkalarına ulaştırmak için kendinden bile vazgeçebilesin.
- Ümmetin vahdetinin Allah'ın bir emri olduğunu unutma ki şahsi ihtirasların, dünyevi makam ve mevkilerin, takdir ve alkışların kurbanı olmayasın.
- Allah ile irtibatını her gün biraz daha güçlendir ki ayağını yere sağlam basasın, O'ndan başkası ile tatmin olmayasın, savrulmadan istikamet üzere kalabilesin.

[83] Muhammed Emin Yıldırım, *Ümmetin Emini Ebû Ubeyde b. Cerrâh*, s. 131.